

GİRİŞ

Felsefe, hayatın gündelik akışı içinde sahip olduğumuz veya yapıp ettiğimiz şeylerle ilgili sorgulamalar yapar. “Bilgi” hem gündelik hayatta hem de bilimsel ve teknik konularda en çok kullandığımız kelimelerden biridir. Dil ve düşüncelerin içeriği, çoğu zaman bilgiden oluşur. Onu bizi çevreleyen dünyayı anlamak, düşündüğümüz veya amaçladığımız şeyleri başkalarına aktarmak için kullanırız. Ancak “bilme” kelimesini her kullandığımızda aynı türden şeyleri kastetmeyiz. Felsefenin alt disiplini olan epistemoloji, “bilme”nin günlük ve teknik kullanımına daha yakından bakarak onun anlamlarını, kullanım farklılıklarını, belirsizliklerini, meydana geliş serüvenini ve sınırlarını ortaya koymaya çalışır.

Epistemoloji, Grekçe episteme ve logos kelimelerinin birleşiminden meydana gelir. Bilgi açıklaması veya bilgi bilimi anlamına gelen bu ifade, teknik olarak bilgi ve gerekçelendirmenin mahiyeti üzerine çalışmayı ifade eder. Bu çalışma, bilginin özellikleri, koşulları, kaynakları ve sınırları üzerinde durur. Onu, bilgiye ilişkin bilgi üretme çabası veya bilmenin bilgisi olarak da tanımlamak mümkündür. Epistemolojide bilgi ile ilgili temel soruları şu şekilde sıralayabiliriz: (i) Bilmek ne anlama gelir? (ii) Bilmek mümkün müdür? (iii) Neleri bilebilirim? (iv) Bilginin türleri nelerdir? (v) Bilgi elde ederken neleri kullanırım? (vi) Bilgi nedir? (vii) Bilginin unsurları nelerdir? (viii) Nasıl bilirim? (ix) Bilmenin bir ölçütü var mıdır? (x) Bir şeyi bilip bilmediğime nasıl karar verebilirim? (xi) Bildiğimden emin olabilir miyim?

Bu sorulara aranan cevapların tarihi, çok eskilere dayanır. Bilgi konusunda izini sürebildiğimiz en eski tartışma, Sofistlerle Sokrates (M. Ö. 470-399) arasında yaşanmıştır. Böyle söylendiğinde genellikle felsefenin geçmişte yaşanan, olmuş bitmiş şeylerle ilgilendiği eleştirisi yapılır. Gerçekten de felsefe kitaplarında yazan şeylere bakıldığında geçmiş tartışmaların heyecanla sürdürüldüğü görülür. Felsefi bir sorun hiçbir şekilde geçmişe ait değildir. Onun en temel özelliği, onun tüm zamanlar için geçerli olan ancak insanların üzerinde uzlaşamadıkları bir durumu açıklamaya çalışmasıdır. Bu anlamda bilgi sorunu, bir zamana ya da mekâna bağlı değildir, ona yönelen herkesin ortak sorunudur.

Sofistlerin en ünlülerinden olan Protagoras (M. Ö. 481-420), “Bilmek algılamaktır. Herkesin algısı da birbirinden farklıdır. O halde hakikat denilebilecek bir bilgi yoktur.” diyordu. Sokrates’in öğrencisi Platon (M.Ö. 427-347) *Meno*, *Phaedo*, *Republic*, *Sophist*, *Timaeus* ve *Theaetetus* diyaloglarında Sofistlerin bu iddiasına hocasının ağızından karşı çıkar. Özellikle *Theaetetus* diyalogunda algı ve bilgiyi özdeşleştiren Sofist yaklaşıma karşı, herkese göre değişmesi ve bilginin malzemesi olmasına rağmen algıya bilgi diyemeyeceğimizi ve algının sadece rasyonel bir sürecin sonunda bilgiye dönüşebileceğini ileri sürer.

Platon, daha da ileri giderek algının bizde oluşturduğu inanca da bilgi diyemeyeceğimizi ileri sürer. Hatta bu inanç doğru olsa bile bilgi elde etmiş olmayız. Platon, özellikle *Theaetetus* diyalogunda tek başına algıya, doğru inanca ve gerekçelendirilmiş doğru inanca (logos alēthē doxa) bilgi demenin imkânını tartışır ve nihayetinde Platon, ‘gerekçelendirilmiş doğru inanç’ şeklinde bir bilgi tanımına ulaşır.¹

Platon’un bu tanımı, günümüze kadar birçok filozof tarafından bilgi sorununda başlangıç kabul edilmiştir. Aristoteles (M. Ö. 384-322), zaman zaman Platon’un terimlerini kullanmaktan kaçınsa da bilgiyi hocası gibi algıyla başlayan bir süreç olarak betimler. Algının ortaya çıkardığı şey inançtır ve inanç bize bilgi vermez. İnançla başlayan süreç, doğruya götüren niteliklere sahip kanıtlanma sayesinde bilgiyi ortaya çıkarır. Bilgiye ulaşıldığında ise inanç ortadan kalkar. Bu yaklaşımda Platon’un aksine inanç ve bilginin birbirini dışladığı ve inancın bir bilgi unsuru olarak kabul edilmediği görülürse de

1 Platon, *Theaetetus*, 151e, 201c, 202c, 206c, 208c, 210b. Platon, *Menon*, 98a. Anthony Preus, “Epistēmē”, *Historical Dictionary of Ancient Greek Philosophy*, The Scarecrow Press, Maryland, Toronto 2007, s. 105.

Aristoteles, bilginin cinsi olarak inanç yerine “tasdik”i koyarak Platon’un hareket noktasını ve bilgi terimlerini başlangıç olarak alır.

Ortaçağda bilginin Platon’un tanım ve terimleri ile tartışılmasına devam edilir. Örneğin Ebu Nasr el-Farabî (870-950), Platon’un geleneksel bilgi tanımına aynen bağlı kalmış ve bilgiyi “gerekçelendirilmiş doğru inanç” şeklinde tanımlamıştır.² Yeniçağda René Descartes (1596-1650), John Locke (1632-1704), George Berkeley (1685-1753) ve David Hume (1711-1776), bilginin tanımı konusuna katkı sağlayan en önemli düşünürler olarak karşımıza çıkar. Descartes, Platon gibi inanç (doxa/persuasio) ve bilgi (episteme/scientia) ayrımı yapar. Bir önerme konusunda şüpheye düşmemize neden olacak nedenler varsa inanç ortaya çıkar. Fakat bilgi, daha kesin nedenler tarafından sarsılması asla mümkün olmayacak türden nedenlere dayanan doğru inançtır.

Bilgi, felsefe tarihinde Tanrı, varlık ve değer sorunları ile birlikte en fazla ilgilenilen konuların başında gelir. Bilgi sorununa olan bu ilgi, çağdaş felsefede de aynı yoğunlukta devam etmektedir. Çağdaş epistemolojinin seyrini belirleyen filozoflara baktığımızda Platon’a kadar geri gideriz. Onun çağdaş bilgi tartışmalarındaki yeri, özellikle *Theaetetus* diyalogu sayesinde birçok filozoftan daha fazladır. Çünkü Platon’un “gerekçelendirilmiş doğru inanç” şeklinde yapmış olduğu bilgi tanımı, çağdaş epistemolojideki tartışmaların temelini oluşturmuştur.

Çağdaş epistemoloji ile kastedilen nedir? Birçok konuda olduğu gibi düşünceler için de belirli bir başlangıç tarihi vermek elbette mümkün değildir. Çağdaş epistemoloji için Franz Brentano (1838-1917), William K. Clifford (1845-1879), William James (1842-1910), Alexius Meinong (1853-1920), G. E. Moore (1873-1958), Bertrand Russell (1872-1970), Alfred Ayer (1910-1989), Roderick Chisholm (1916-1999), Jaakko Hintikka (1929-) gibi birçok öncü düşünürden bahsedilebilir. Ancak öyle biri vardır ki çağdaş epistemoloji üzerinde inanılması güç bir etki bırakmıştır: Edmund L. Gettier (1927-). Gettier’in 1963’te yazdığı “Is Justified True Belief Knowledge?”³ adlı üç sayfalık makalesi taraftarları, revizyonistleri ve karşıtlarıyla çağdaş epistemolojinin seyrini belirlemiştir. Bu makaleden sonra bilgi üzerine yazılanlarda en fazla atıf alan kişi, Platon’la birlikte Gettier olmuştur. Gettier sayesinde “çağdaş epistemoloji” ifadesi, tarihi olarak belirli bir başlangıcı, konusu ve kavramsal çerçevesi olan bir düşünceyi ifade eder hale gelmiştir.

Gettier’i bu kadar önemli yapan nedir? Onun önemi, Platon’dan itibaren süregelen bir geleneğin bilgi tanımını üç terimi yan yana getirerek formüle etmesinden ileri gelir. Bilgi: gerekçelendirilmiş doğru inanç. Platon’dan beri bilgi sorununda bu üç terim, merkezi yere sahipti. Ayer ve Hintikka, Gettier’den önce bu tanıma atıf yapmışlar⁴ ancak Gettier kadar açık bir şekilde formüle etmemişlerdi. Onun bu formüllü tanımı, çağdaş epistemolojinin merkezine yerleşir ve “üç parçalı (veya unsurlu) geleneksel bilgi tanımı” adını alır.

Gettier’in katkısı, elbette sadece bundan ibaret değildir. Gettier örnekleri Gettier’in yapmaya çalıştığından çok *daha fazla sonuçlar* ortaya çıkarmıştır. Epistemolojideki en kapsamlı ve verimli çalışmalar, Gettier’in 1963’te yayımladığı makalesinden sonra ortaya çıkmıştır. Gettier, doğru inanca sahip olmak isteyen kişinin *şanssız* bir biçimde doğru inanca ulaşmasını engelleyen durumlar olduğunu gösterir. O, bilmeyi engelleyen bu durumlarla ilgili bir öneride bulunmaz. Onun makalesinden çıkarılacak nihai sonuç ancak şu olabilir: İleri sürülen bir iddianın doğruluğu veya epistemik statüsü tam olarak gösterildiğinde bilgi elde edilmiş olur. Bunun nasıl yapılacağı, Gettier açısından belirsizdir. Fakat bu tespit, çağdaş epistemolojinin seyrini değiştirmiştir.

Roderick Chisholm’un ifadesi ile Gettier’e kadar epistemoloji, doğru inancı bilgiye dönüştüren gerekçelendirme koşullarının aranmasına yönelikti. Fakat Gettier’in makalesi, bir inancın uygun

2 Ebu Nasr el-Farabî, *Şerâitu'l-Yakîn*, çeviren: Mübahat Türker Küyel, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1990, 56. Hasan Yücel Başdemir, “Gerekçelendirme, Epistemik Seviyeler ve Kesin Bilgi: Farabî ve Chisholm Karşılaştırması”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt 9, sayı 17, 2010, ss. 47, 48.

3 Edmund L. Gettier, “Is Justified True Belief Knowledge?”, *Analysis*, sayı: 23/6, ss. 121-123.

4 Alfred J. Ayer, *The Problem of Knowledge*, Penguin Books, Harmondsworth 1956, s. 35. Roderick M. Chisholm, “Bilgi Nedir?”, *Epistemoloji: Temel Metinler*, çeviren ve editör: Hasan Yücel Başdemir, Hitit Kitap Yayınevi, Ankara 2011, ss. 131.

kanıtlarla gerekçelendirilmiş olmasına rağmen bilgi olmadığı durumları ortaya koydu. Bunun sonucu olarak çağdaş epistemoloji, bizim bir şeyi bildiğimizden emin olmamızı (biliyor olduğumuzu bilmemizi) sağlayan koşula yönelmiştir. Çağdaş epistemolojide buna genel olarak "teminat koşulu" adı verilir.⁵

Her biri bilme sürecinin parçası olan bu iç içe geçmiş karmaşık ilişkiler ağı içinde çağdaş epistemoloji, bilgiyi farklı açılardan ele almaktadır. Zihin felsefesi adı verilen yaklaşım, bilgiyi genellikle zihnin yapısı, işleyici ve niteliklerini merkeze alarak çözümlenmeye çalışır. Bunlar içinde en bilinen kişiler Gilbert Ryle (1900-1976), Ronald Davidson (1917-2003), Hilary W. Putnam (1926-) ve John Searle'dür (1932-). Dil felsefesi ise bilginin taşıyıcısı olan dilin kullanımlarına bakarak ve onu çözümlenerek bilginin ne olduğunu anlamaya çalışır. Gottlob Frege (1848-1925), Ludwig Wittgenstein (1889-1951), Rudolf Carnap (1891-1970) ve Saul Kripke (1940-) bilgi sorununu dilin özü, anlamı, kökeni ve yapısı yanında onun taşıyıcıları ve dış dünya ile ilişkisini sorgulayarak ele alır.

Günlük hayatta biz, bilgiyi birbiriyle örtüşmeyen çok farklı anlamlarda kullanırız. Bu farklı anlamlarla ilgili en genel sınıflama, önermesel bilgi ve önermesel olmayan bilgi şeklindedir. Önermesel olmayan bilgi, tanışıklık bilgisi ya da doğrudan farkında olma bilgisi, nasıl bilgisi, betimleyici bilgi ve hayal bilgisi gibi türlere ayrılır. Bu bilgiler, bir olgu durumuna işaret etmedikleri gibi bilişsel bir başarıdan ziyade bir eylemi, yeteneği ya da beklentiye ifade eder. Bu nedenle biz onların, önermesel bilgiye dönüştürülmedikleri sürece doğruluk ya da yanlışlıklarından bahsedemeyiz. Bunlara şunları örnek verebiliriz:

1. Tanışıklık bilgisi: Taksim meydanını biliyorum.
2. Nasıl bilgisi: Yiğit, bisiklet sürmeyi biliyor.
3. Betimleyici bilgi: Başkan, en çok oyu alan kişi olacak.
4. Hayal bilgisi: Mavi arabaya binmek, bir ayrıcalıktır.

Taksim meydanını biliyorum dediğimde daha önce bu meydana gittiğimi veya yakınından geçtiğimi ifade etmiş olurum. Buna tanışıklık bilgisi adı verilir. Ali'yi bilirim dediğimizde bu daha iyi anlaşılabilir. Bu önerme Ali'yle daha önce karşılaştığımı, yüz yüze geldiğimi, konuştuğumu veya onunla tanıştığımı ifade eder. Oysa Ali ile karşılaşmadan ve taksim meydanını hiç yakından görmeden de onlar hakkında bilgi sahibi olabilirim. Birincisi önermesel olmayan tanışıklık bilgisi iken ikincisi önermesel bilgidir. Diğer bir bilme türü ise bir şeyin nasıl yapıldığı konusundaki bilgidir. Yiğit'in bisiklet sürmeyi bilmesi, zihnin bir başarısından ziyade bedensel bir başarıyı veya yeteneği anlatır. Buna nasılın bilgisi de denilir. Ancak bisiklet sürmeyi bilmek, bisikletin nasıl sürülebileceğini bilmekten farklıdır. Bir kimse, bisiklet sürenleri gözlemleyerek veya bir kitaptan okuyarak bisikletin nasıl sürüldüğünü öğrenebilir. Fakat hala bisiklet süremiyordur. Bu durumda nasılın bilgisinden mahrumken önermesel bilgiye sahip olmuştur.⁶

Betimleyici bilgi, bir durumu sadece ona ait bir özellik bilmeyi ifade eder. Hacer'in mi yoksa Sara'nın mı başkan olacağına dair hiçbir bilgim yoktur. Gerçekleşecek şeye dair hiçbir bilgim yoktur, sadece başkan olacak kişiyle ilgili betimlemem vardır. Başkan olacak kişinin Hacer mi yoksa Sara mı olacağı konusunda bir inanca sahip olmam için hiçbir nedenim yoktur. Bu nedenle bu inancın doğruluğu ya da yanlışlığı konusunda hiçbir şeye sahip değilim. Ama yine de kimin başkan olacağını biliyorum. O, en çok oyu alacak kişidir. Doğruluk ya da yanlışlığından bahsedebileceğim bu önerme, başkanın kim olacağı konusunda bana hiçbir şey söylemez ama kimin başkan olacağı ile ilgili bir betimleme yapar. Hayal bilgisi ise sadece bir beklentiye ifade eder. Onu bir olgu durumu olarak zihnimize tasarlayabiliriz ama bu olgunun doğruluğunun peşine düşmeyiz. Bu nedenle o, önermesel anlamda bilginin konusu değildir. Bu çalışmada sadece (1) ve (2) ile yetinilecektir.

Önermesel bilgi ise doğruluk ya da yanlışlıklarından bahsedebileceğimiz, içinde yargı ve inanç

5 Chisholm 2011, ss. 116, 130.

6 Audi 1999, s. 273.

taşıyan bilgidir. Onun doğruluk ve yanlışlığının peşine düşebiliriz. Başka ifade ile önermesel bilgi, bir olguya karşılık geldiğini düşünebileceğimiz türden bilgidir. Ancak onun birbirinden farklı statülere sahip birçok şekli vardır. Birinci bölümün diğer konusu, önermesel bilginin türleridir. Önermesel bilgiye şunları örnek verebiliriz:

5. A priori bilgi: Cisimler yer kaplar.
6. A posteriori bilgi: Dünya yuvarlaktır.
7. Algı Bilgisi: Şu gördüğüm duvar mavidir.
8. Çağrışım Bilgisi: Duvarın rengi, arabamın rengi ile aynıdır.
9. Bellek bilgisi: Beyaz olmayan tüm araba boyaları metaliktir.
10. Çıkarım bilgisi: Arabam maviyse onun boyası metaliktir.
11. Tanıklık Bilgisi: Alper'in arabası da mavi renkmış.
12. Zorunlu Bilgi: Cisimler yer kaplar.
13. Zorunlu olmayan bilgi: Alper bisiklet sürüyor.
14. Aksiyomatik bilgi: Sonsuz olanda artma ya da eksilme olmaz.
15. Analitik bilgi: Cisimler yer kaplar. Tüm babalar, çocuk sahibidir.
16. Sentetik bilgi: Bazı cisimler serttir. Ahmet bugün baba oldu.
17. Zorunlu a priori bilgi: Cisimler yer kaplar.
18. Zorunlu a posteriori bilgi: Dünya yuvarlaktır.
19. Zorunlu olmayan a posteriori: Alper bisiklet sürüyor.
20. Zorunlu olmayan a priori: Neptün, Uranüs'ün yörüngesini etkiler(?). Bin metre, bir kilometredir.
21. Varlık bilgisi: Güneş tutuldu.
22. Neden bilgisi: Güneşle dünya arasına ay girince güneş tutulur.
23. Metafizik bilgi: Evren sonludur. İnsan özgür irade sahibidir.
24. Ahlak bilgisi: Zorda kalana yardım etmek bir erdemdir.
25. Pratik bilgi: Mutluluğun yolu, evlilikten geçer.
26. Basiret bilgisi: Tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır.
27. Zihnime ait bilgi: Bugün çok mutluyum.
28. Başka zihne ait bilgi: Hayata hep iyimser bakıyor.
29. Biçimsel bilgi: İkinin karesi dördttür. Dokuzun karekökü üçtür.

Buradaki her bir örnek, önermesel bilginin türleri olarak karşımıza çıkar. Bunlar arasında önemli görülenler ele alındıktan sonra "Bilme Araçları ya da Bilginin Kaynakları" başlığı altında bu bilgi türlerinin bizde oluşmasını sağlayan araçlar ele alınacaktır. Bunlar, geleneksel olarak algı, bellek, tanıklık, akıl, muhakeme, içebakış ve bilinç olarak sıralanır. Bilginin tanımı için bilme araçları çok önemli yere sahiptir. Farklı bilgi tanımlarının ortaya çıkması, büyük oranda filozofların bilme araçlarından birine diğerlerinden daha fazla önem vermelerine veya güvenmelerine bağlıdır. Örneğin içselcilik, bir inancın teminat altına alınma sürecinde içebakış ve muhakemeye önemli rol biçerken dışsalcılık, bu ikisini oldukça güvenilir bulur ve dış dünyaya yönelmiş bilinci ve algıyı ön planda tutar.

Geleneksel olarak bilginin koşulları Platon'dan bu yana inanç, doğruluk ve gerekçelendirme şeklinde sıralanır ve buna bağlı olarak bilgi, gerekçelendirilmiş doğru inanç şeklinde tanımlanır. Daha önce de söylendiği gibi çağdaş epistemoloji, bu üç-parçalı tanıma Gettier'in yapmış olduğu itirazın üzerine gelişmiştir. Bu dönüm noktasını ifade etmek için Gettier'den önce epistemolojinin daha çok şüpheli tezler ve Theaetetus sorunu ile ilgilendiği ancak sonrasında ise Gettier sorununu merkeze aldığı ileri sürülecektir. Ayrıca bu bölümde gerekçelendirmenin ne anlama geldiğine yakından bakılarak bilginin tanımı açısından, epistemik ve epistemik olmayan şekilde iki tür gerekçelendirme biçimi olduğu ortaya koyulacaktır. Yine epistemik gerekçelendirmenin normatif içeriği üzerine tartışmalar "Deontolojik Gerekçelendirme" başlığı altında verilecektir.

Gerekçelendirme ve güvenilirlik yaklaşimleri, bilginin nasıl tanımlanacağı ile ilgili iki yaklaşıma

işaret eder. Bilginin tanımı söz konusu olunca gerekçelendirme ve güvenilirlik ayrımı, içselcilik ve dışsalcılık ayrımına döner. Geleneksel epistemoloji, burada içselcilik adını alırken doğal(laştırılmış) epistemoloji, dışsalcılık adını alır. İçselcilik ve dışsalcılık, çağdaş epistemolojide bilginin tanımlanmasında en merkezde yer alan iki terimdir. Onlar, tamamen teminat koşuluyla ilgidir. Bu ayrımı ortaya çıkaran temel soru şudur: Şansı bilginin dışında tutarak tam bir bilişsel başarı ile bir şeyi bildiğimden nasıl emin olabilirim? Bunu bana hangi koşullar sağlayabilir? Bu koşulları nerede aramalıyım? İçselcilik ve dışsalcılık başlığı altında bu sorulara cevap aranır.

Dördüncü bölüm, "Bilginin Tanımı ve Mimari Yapısı" başlığını taşır. Burada içselci ve dışsalcı filozofların yaptıkları tanımlar teminat koşuluna dayanarak verilir. Bu tanımlara ilave olarak içselcilerin gerekçelendirmeyi teminat altına almak için kullandıkları bilgi mimarisi ele alınır. İçselcilere göre bilginin zihinde sahip olduğu mimari yapı, bilgilerimizi teminat altına alır. Onlar, bilgiye iki tür mimari yapı atfederler: temelcilik ve bağdaşımçılık. Bu terimleri Plantinga gibi bazı dışsalcılar da kullanıyor olsa bile dışsalcılık, bunların bilgiye dair sıkı bir mimari yapı olarak düşünülmesini reddeder.

Beşinci ve son bölüm, çağdaş epistemolojideki bazı alternatif yaklaşımlara odaklanır. Genellikle bunlar dışsalcı diye ifade edilen yaklaşımlardır. Ancak dışsalcılık, temel bazı ortak noktalara sahip olmakla birlikte birbirinden çok farklı yaklaşımları içine alır. Örneğin Alvin I. Goldman (1938-), Fred I. Dretske (1932-), Robert Nozick (1938-2002) ve Alvin Plantinga (1932-) gibi dışsalcılar, geleneksel epistemolojinin terim ve yöntemlerine karşı daha ılımlı yaklaşırken W. V. O. Quine (1908-2000) ve Richard Rorty (1931-2007) gibi dışsalcılar, onların sahip olduğu her şeyi kökten reddederler. Hatta Rorty, geleneksel epistemolojinin ölüm döşeginde can çekiştiğini iddia eder. Beşinci bölümde ılımlı ya da radikal olduğuna bakmaksızın dışsalcı epistemolojilerin genel yapısı ele alınır.

Bunların dışında erdem epistemolojisi, Gettier sorununa cevap aramak ve şans dışarıda tutacak koşulları belirlemek için kıyasıya mücadele eden içselci ve dışsalcı yaklaşımlara karşı bir tepki olarak ortaya çıkar. O, yaklaşık kırk yıl süren uzun mücadeleden hiçbir olumlu sonucun ortaya çıkmadığını vurgular. Hem içselciliğin hem de dışsalcılığın sahip olduğu bütün terim ve iddialarını terk ederek yeni bir yöntem bulmaları gerektiği ileri sürülür. Erdem epistemolojisi, bu alternatifi, erdem ahlakının yaklaşımında bulur ve onun yöntemini aynen epistemolojiye uygular. Bu görüşü savunan iki önemli düşünür, Linda Zagzebski (1946-) ve Ernest Sosa'dır. Onlar, bilginin bilişsel kabiliyetlerini doğru inanç oluşturacak şekilde geliştirmiş ve bunu bir mizaç veya yetenek haline getirmiş bir öznenin zihninden çıkarabileceğini ileri sürerler.

Sosyal epistemoloji, doğal(laştırılmış) epistemoloji ve pragmatizm, bilgiye dışsalcı yaklaşımlardır. Diğer bir dışsalcı yaklaşım, evrimci epistemolojidir. Evrimci epistemoloji, aslında içselcilik ve dışsalcılık arasındaki farkı, başka bir açıdan ortaya çıkarması bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Evrimci epistemolojinin penceresinden bakıldığında içselcilik ve dışsalcılık arasındaki fark, bilginin elde edilmesinde en aktif unsur olan zihne yüklenen anlam ve işlevden kaynaklanmaktadır. İçselciliğe göre zihin, doğruluğu ortaya çıkaran ve yanlıştan koruyan, ayrıca kendisini çevreleyen dünyadan bağımsız bir şekilde çalışan (bilgi üreten) özerk bir işleyişin adıdır. Zihin, yanlış ve doğruluğu ortaya çıkarabilecek bir iç yeterliliğe sahiptir. Onun mekânı beyindir.

Çağdaş epistemolojinin bilgi konusundaki içeriğinin bunlardan ibaret olduğunu söylemek elbette mümkün değildir. Muhtemelen çok önemli konular, bu kitabın dışında kalacaktır. Örneğin kuşkuculuğa, dil felsefesinin ve zihin felsefesinin yaklaşımlarına daha fazla yer vermek oldukça yararlı olurdu. Gerçi kuşkuculuğun bir başlık olarak ele alınmamasının nedeni, çağdaş epistemolojinin kuşkuculuğu Gettier sorunu üzerinden tartışmış olmasından kaynaklanır. Nitekim Gettier sorunu, epistemik öznenin bir inancını bilgiye dönüştürmek için harcamış olduğu bilişsel çabayı sürekli olarak boşa çıkarmaya dayanır. Öznenin içinde bulunduğu duruma sürekli onun yanılmasını sağlayacak ya da onu tereddüde düşürecek durumlar ilave etmeyi esas alan Gettier sorunu, bu yönüyle kuşkuculuğu başka bir yönden çağdaş epistemolojinin konusu haline getirmiştir. Bu yüzden bu kitapta kuşkuculuk, özel bir başlık olarak ele alınmaz.